

Хроніка

IV ботанічні читання пам'яті Й.К. Пачоського

(Херсон, Україна, 22 – 24.09.2004 р.)

У Херсонському державному університеті (ХДУ) за співучасті Біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна УААН, Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України і Херсонського краєзнавчого музею та за сприяння Державного управління екології та природних ресурсів в Херсонській області і Дослідного господарства “Новокаховське” Нікітського ботанічного саду відбулася міжнародна наукова конференція «IV ботанічні читання пам'яті Й.К.Пачоського», присвячена 140-річчю з дня народження видатного природодослідника зі світовим ім'ям Йосипа Конрадовича Пачоського.

В роботі конференції взяли участь 56 учасників з України, Польщі та Російської Федерації. У вступному слові «Й.К. Пачоський та сучасна ботаніка» М.Ф. Бойко (Голова Оргкомітету) розповів про життєвий шлях та наукові дослідження Й.К. Пачоського, про його основні ботанічні здобутки, підкреслив, що свої найкращі праці – «Херсонська флора», «Опис рослинності Херсонської губернії» та багато інших він створив у найплodотворніший, херсонський період свого життя. Й.К. Пачоський заснував у м. Херсоні краєзнавчий музей, створив у музеї гербарій, який нараховує 22103 гербарні аркуші, одним з перших, разом з Ф.Е. Фальц-Фейном, підняв питання охорони природи в Україні, започаткував нову науку – фітосоціологію, написав підручники з фітосоціології та морфології рослин.

На пленарному засіданні були заслухані доповіді. А.І. Кузьмичов (Інститут біології внутрішніх вод РАН, Російська Федерація), М.В. Шевера (Інститут ботаніки НАН України) в доповіді «Витоки концепцій рослинного покриву. Внесок Й.К. Пачоського» дали аналіз різних геоботанічних шкіл в минулому та сучасному, підкреслили роль Й.К. Пачоського, як засновника фітосоціології та дали прогноз розвитку цього напрямку ботанічної науки. У доповіді І.В. Ковтун і Я.П. Дідуха (Інститут ботаніки НАН України) «Теоретичні аспекти виділення ценофлор» було підкреслено, що для відображення сучасного стану одиниць флористичної диференціації рослинного покриву найкраще підходить поняття «ценофлора», яка є системою популяцій рослин, що зростають сумісно, і є еколого-ценотичною (але не територіальною) цілісністю. І.І. Мойсієнко (ХДУ) і Б. Суднік-Войціковська (Варшавський у-т, Польща) в доповіді «Екологічна і флористична диференціація курганів в Південній Україні» представили результати досліджень флори курганів. А.А. Куземко (Інститут ботаніки НАН України) в доповіді «Лучна рослинність України в системі одиниць еколого-флористичної класифікації» вказала на труднощі класифікації лучної рослинності у зв'язку з відсутністю у європейських школах поняття «тип рослинності» та ін.

На секційних засіданнях були заслухані доповіді з різних напрямків ботанічної науки. У доповіді М.Ф. Бойка (ХДУ) та П.М. Бойка (Нікітський ботанічний сад) «Ключові ботанічні території півдня України» було наголошено на важливості недавно започаткованої програми «Ключові ботанічні території», метою якої є виявити та зберегти як систему найцінніші в Європі об'єкти рослинного світу. У доповіді М. Федорончука та М. Шевери (Інститут ботаніки НАН України) «Й. Пачоський і

українська школа систематиків та флористів» показано особливості формування і розвиток української школи систематиків і флористів та внесок у цю справу Й.К. Пачоського. Підкреслена самобутність української школи, її толерантність до нових підходів та методів дослідження. Доповідь Г.А. Чорної (Уманський педуніверситет) «Еволюція життєвих форм гідрофітів в системах Пачоського-Раункієра» присвячена питанню про життєві форми гідрофітів, яке широко дискутується. Г.М. Лисенко (Ніжинський педуніверситет) в доповіді «Фітоіндикаційна оцінка за гідро-термічним фактором основних формацій «Стрільцівського степу» відзначив, що використання методу фітоіндикації екологічних факторів дозволяє отримати експрес-інформацію про величини лімітуючих екологічних факторів.

Питання вивчення систематики, видового складу окремих таксонів, ліхенобіоти, флори, рослинності та охорони рослинного світу було піднято у ряді доповідей. Це – доповіді І.В. Рабик, І.С. Данилківа (Інститут екології Карпат) «Мохоподібні Українського Розточчя», Л.І. Ішук (Національний дендропарк «Софіївка», Черкаська обл.) «Особливості плодоношення видів *Carpinus* L. в дендропарку «Софіївка», І.М. Данилика ((Інститут екології Карпат) «Рід *Eriophorum* L. (*Cyperaceae*) у флорі України», О.Є. Ходосовцева (ХДУ) «Мезофільні реліктові елементи у літоліхенобіоті Кримського півострова», С.В. Лисенко (Ботанічний сад Київського національного університету) «Систематика та видовий склад європейських видів роду *Erica* L.», В.В. Шаповала (Біосферний заповідник «Асканія-Нова») «Поширення і структура ценопопуляцій видів роду *Phlomis* L. (*Lamiaceae*) на території біосферного резервату «Асканія-Нова», Л.М. Губарь (Інститут ботаніки НАН України) «Синантропна флора міста Славути», Р.П. Мельник (ХДУ) «Структурний аналіз флори степофітону м. Миколаєва», А.В. Єни (Кримський агротехнологічний університет) «Огляд новітніх флористичних знахідок у Криму», П.М. Бойка (Нікітський ботанічний сад) «Рослинність та флористичні особливості балки «Новокаїрська» (Херсонська область) – перспективного об'єкту екомережі України», О.Ю. Уманець (Чорноморський біосферний заповідник) «Зміни рослинного покриву Потіївської ділянки Чорноморського біосферного заповідника за період 1993-2003 рр.», О.І. Литвиненко, Є.С. Винокурова (ХДУ) «Шляхи адаптації *Amorpha fruticosa* L. в умовах Таврійського природного регіону екологічної мережі», О.Г. Калмикової, Н.О. Кін (Інститут степу РАН) «Рослинність псамофітних степів Ілекско-Малохобдинського межиріччя (Оренбурзька область, Росія)», В.П. Коломійчука, С.М. Подорожного, О.Є. Пюрко (Мелітопольський педуніверситет) «Рідкісні види судинних рослин Запорізької області», З.Н. Рябініної, Г.С. Маханової (Оренбурзький педуніверситет, Російська Федерація) «Динаміка рослинного покриву перелогів Оренбурзького Зауралля» та ін.

Для учасників конференції були проведені пізнавальні та наукові екскурсії. У Херсоні оглянули пам'ятники, залишки херсонської фортеці, могилу Г. Потьомкіна у Катерининському соборі та інші місця. У відділі екології Херсонського краєзнавчого музею (кол. Природничо-історичний музей, заснований Й.К. Пачоським) ознайомились з меморіальною кімнатою Й.К. Пачоського та гербарієм. У дослідному господарстві «Новокаховське» Нікітського ботанічного саду (м. Нова Каховка) було показано ділянки, на яких успішно вирощуються нові південні плодові рослини. У Біосферному заповіднику «Асканія-Нова» побували на степовій ділянці «Стара», на якій уведено заповідний режим уже більше як 100 років тому, оглянули дендропарк та зоопарк.

До початку конференції було видано збірку наукових праць «Й.К. Пачоський та сучасна ботаніка», обсягом 471 с., яка містить 98 статей.